

Lawrence Ferlinghetti versei

Ferlinghetti neve már-már azonos a beat-mozgalommal. Ismerjük az Űvöltés című antológiából, amely ízelítőt adott az amerikai beat-költészetből. A csavargó, lázadó, kihívó viselkedésű fiatalok kialakították saját művészetüket. Még nem voltak szelíd, révült, virágkedvelő, kábítószer-élvezők. Ők teremtték meg az ifjúság külön életformáját, mítoszrendszerét, szubkultúráját, amely azóta már túl is lépett a szubkultúrán, részévé vált az egyetemes művészetnek. Az első hippiközösségek, a diákmozgalmak hőskora volt az ötvenes évek ideje Amerikában; öltözködésben és táncban, világnézetben és életcélokban gyökeresen elütött atyáitól és nemzedéktől. Csak hogy minden ifjúsági mozgalom kérdéses, ha csak tagadni tud, s ha pozitív értéké magá az ifjúság lép elő. Fialtnak lenni nem foglalkozás, mégcsak nem is tulajdonság, hanem állapot. Mi lesz ezekből a bozontos hajúakból, az első farmeros nemzedékből tíz év múlva? — kérdezhettek akkoriban sokan. Ferlinghetti kiállta az idő próbáját. Ezt bizonyította néhány évvel ezelőtt nálunk megjelent regénye, az Egyesült államok szövegét.

Verszei pedig sodró erejűek, kesernyés, ironikus pátosza csak gazdagodott az évek folyamán. Walt Whittman utóda ő, a csavargó amerikaiaké, a felfedezőké, a menekülőké. Mi a titka annak, hogy nem vált nevetségessé, nem meredett meg a lázadó ifjú szerepénél?

Érdekes életéről néhány szót ejtenünk. Olasz nevét csak bevándorló apjától kapta, aki becsüs volt, és Ferlingre amerikaiasította; fia állította vissza az eredeti nevet. Ferlinghetti anyja portugál, a költő a család ötödik gyermeke. Yonkersben, New York államban született 1919-ben vagy 1920-ban, ezt maga sem tudja pontosan. De a beat-mozgalom többi költője, Ginsberg, Corso, Kerouac is bevándorlók gyermeke. „*Talán innen is fakad az intézményes, megállapodott, begyepesedett Amerika iránti gyűlöletük: hiszen ebben már érkezésük előtt mindennek megvolt a helye, tehát számukra nem volt hely itt, ezért fel kellett fedezniük egy másik Amerikát*” — írja Eörsi István, a kötet fordítója az utószóban.

De a titok nyitja Lawrence Ferlinghetti esetében alighanem másutt keresendő. Apja korán meghalt, anyja megőrült. Ferlinghettit nagynénje nevelte, az ő segítségével tudta elvégezni az egyetemet, s

még a háború kitörése előtt tudományos fokozatot szerzett Észak-Karolinában. A háborúban a haditengerészetnél szolgált, kapcsolatban állott a Szabad Francia Hadsereggel és a norvég földalatti mozgalommal. A háború után a Columbia Egyetemen megszerezte a Művészetek Magisztere fokozatot, majd a párizsi Sorbonne-on ledoktorált. Így érkezett meg tengeren, városokon, a világ nevezetes egyeteméin át San Franciscóba, a beatnikék paradizsomába, ahol tüntetéseket szerveztek az Amerika-ellenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottság ellen, békemeneteket, mozgalmakat vezettek, mint a Szabad Beszéd Mozgalma, a szexuális szabadságért küzdő mozgalom — mindezek pedig táplálták „*azt a kétségkívül naiv illúziót, hogy San Francisco nem egészen olyan, mint Amerika többi része*” — írja Ferlinghetti.

A karcsú kötetkésben csak ízelítőt kapunk ebből a mozgalmas, költői világból. Ferlinghetti intellektuális költő a szó legnemesebb értelmében. Objektív lírát alkot, gondolati költészet az övé, eszményeket keres és eszményeket állít elénk. Valami naiv tisztaság sugárzik széles hőmpölygésű verseiből, de ez nem a tudatlanság naivitása, hanem ellenkezőleg: a művelt és érzékeny írástudó keserű tapasztalatai ellenére sem mondhat le arról, hogy „*az igazság nem kevesek titka*”. Igaz, a Gondolatok a könyvtárban mai amerikai változata már evidenciaként kezeli, hogy „*ment könyvek által a világ elébb*”, a szatíra éle a kultúrát kisajátítók ellen irányul, a múzeumi igazgatók ellen, akik „*azt hihetnéd, fészket raktak benne*”.

Fanyar íze van már ebben a világban a szerelemnek, s apró megfigyelésekből áll össze a kedves képe. A leggyöngédebb sor például így szól: „*cigarettaimat meggyújtva sóhajtott és fölállt*”. Előbeszédyszerű versnyelv a Ferlinghettié, költői eszközeit, a rejtett ritmikát, a groteszk pátoszt és a néha szinte mágiikus ismétlést csak többszöri olvasásra vehetjük észre. De nem is az a lényeg, hogy eszközeit felfedezzük. Költészetének érdeme a másik Amerika felfedezése, amely nekünk, magyar olvasóknak Eörsi István fordításában még frappánsabb és újszerűbb, mint Ferlinghetti hazájának szellemi közegében lehet. Kár, hogy nem bővebb a válogatás, így csak sejteni tudjuk a költő napjainkban ritka témagazdagságát. (Európa)

Kartal Zsuzsa